

<<https://nauka.udpu.edu.ua/kontseptsiya-mizhnarodnoji-diyalnosti/>> [Data zvernennya 28 zhovtnya 2019].

6. Pavlova, LM., upor., 2009. 'Orhanizatsiya naukovo-metodychnoyi roboty u profesiynotekhnichnomu navchal'nomu zakladi (metodychni rekomendatsiyi) (Organization of Scientific and Methodological Work in a Vocational School (Methodical Recommendations))', K. : PTiZO MON Ukrayiny, 50 s.
7. Semenoh, OM., 2005. 'Naukovi konferentsiyi yak zasib udoskonalennya profesiynoi kompetentsiyi maybutnikh uchyteliv-slovesnykiv (Scientific Conferences as a Means of Improving the Professional Competence of Future Vocabulary Teachers)', *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka, Vyp. 25, S. 81–84.*
8. Sukiasyan, AA., Kozyreva, OA., 2015. 'Produktivnaya podgotovka budushchikh pedagogov k uchastiyu v nauchno-prakticheskikh konferentsiyakh (Productive Preparation of Future Teachers to Participate in Scientific and Practical Conferences)', *Professional'noye obrazovaniye v Rossii i za rubezhom, №4 (20), S.151-155.*

УДК 374.091-027.542-027.551(477)

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ПОЗАШКІЛЬНИМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ДЕРЖАВНИЙ ТА ПРИВАТНИЙ СЕКТОРИ

EXTRA-EDUCATION INSTITUTIONS MANAGEMENT IN UKRAINE: PUBLIC AND PRIVATE SECTORS

І.В. Крухмальова

Магістрант НПУ імені М. П. Драгоманова

Науковий керівник – професор Кивлюк О.П.

Актуальність дослідження. Закон України “Про позашкільну освіту” сприяв якісним змінам в системі позашкільної освіти, якій визначена провідна роль у створенні психолого-педагогічних умов для саморозвитку та самореалізації, формування соціально-громадянської позиції, розвитку творчих здібностей та задоволенню пізнавальних потреб дитини.

Постановка проблеми. Функціонування державних закладів позашкільної освіти в Україні потребує суттєвого фінансування та реформування, бо позашкільна освіта – це можливість дітей з соціально незахищених категорій знайти своє місце в соціумі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку позашкільної освіти розглядається в роботах: О. Биковської, В. Вер-

Urgency of the research. The Law of Ukraine “On Extracurricular Education” promoted qualitative changes in the system of extracurricular education, which defined a leading role in creating psychological and pedagogical conditions for self-development and self-realization, formation of socio-civic position, development of creative abilities and satisfaction of cognitive needs of the child.

Target setting. The functioning of public out-of-school educational institutions in Ukraine requires substantial funding and reform, as out-of-school education is an opportunity for children from socially disadvantaged categories to find their place in society.

Actual scientific researches and issues analysis. The problems of the development of extracurricular education are considered in the works of:

бицького, Л. Ковбасенко, Г. Пустовіт, Т. Сущенко, Л. Тихенко. Освітній менеджмент досліджувався Л. Калініною, Л. Мозговою, Л. Мартинець, О. Просіною, О. Сазо-новою та іншими відомими українськими вченими.

Постановка завдання. Аналіз сучасного стану українських закладів позашкільної освіти в контексті управління та господарсько-фінансового підпорядкування.

Виклад основного матеріалу. Аналіз статистичних даних за 2018 рік щодо функціонування закладів позашкільної освіти показав тенденцію у бік кількісного збільшення, але за рахунок приватного та комунальних секторів (обласні, районні, місцеві бюджети), який складає 98,8%. Ефективне управління закладом позашкільної освіти створює комфортні умови не тільки для розвитку та виховання дітей різних вікових груп, а й самореалізації та розкриттю педагогічних здібностей колективу, надає можливості щодо реалізації експериментально-педагогічної діяльності, формування передового педагогічного досвіду.

Висновки. На ефективність управління закладами позашкільної освіти впливають як зовнішні (законодавство, державна освітня політика, фінансування) так і внутрішні чинники, серед яких: лідерські здібності керівника, мотивація, стратегічне планування, готовність та бажання до якісного оновлення педагогічного колективу тощо.

Ключові слова: позашкільна освіта, заклад позашкільної освіти, освітній менеджмент, технології навчально-виховного процесу.

O. Bykowska, V. Verbitsky, L. Kovbasenko, G. Pustovit, T. Sushchenko, L. Tichenko. Educational management was investigated by L. Kalinina, L. Mozhova, L. Martynets', O. Prosina, O. Sazonova and other well-known Ukrainian scientists.

The research objective. Analysis of the current state of Ukrainian out-of-school education institutions in the context of management and economic and financial subordination.

The statement of basic material. The analysis of statistics for 2018 on the functioning of out-of-school educational institutions showed a trend towards quantitative increase, but at the expense of the private and communal sectors (regional, district, local budgets), which is 98.8%. Effective management of the institution of extracurricular education creates comfortable conditions not only for the development and upbringing of children of different age groups, but also for the self-realization and disclosure of the pedagogical abilities of the team, provides opportunities for the implementation of experimental-pedagogical activities, formation of advanced pedagogical experience.

Conclusions. The management of extracurricular education institutions is influenced by external (legislation, state educational policy, financing) as well as internal factors, including leadership skills, motivation, strategic planning, willingness and desire for quality updating of the teaching staff, etc.

Keywords: extracurricular education, institution of extracurricular education, educational management, technologies of educational process.

Виклад основного матеріалу. Із загальних положень Закону України “Про позашкільну освіту” “позашкільна освіта – сукупність знань, умінь та навичок, що здобувають вихованці, учні і слухачі в закладах

позашкільної освіти, інших суб'єктах освітньої діяльності за програмами позашкільної освіти” [2].

Отже, позашкільну освіту, ми розглядаємо, як складову безперервної освіти, що включає державні, комунальні, приватні заклади позашкільної освіти та відрізняється від поняття допоміжна, або додаткова освіта, – є навчально-розвивальна система спрямована на формування сукупності знань, вмінь, навичок; розвитку творчих та інтелектуальних здібностей дітей і задоволенню їх інтересів та потреб у виборі майбутньої професії, яка реалізується у поза навчальний час у інших (шкільних) закладах освіти.

“Позашкільна освіта – важлива ланка в структурі освіти, де діти отримують розвиток пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентності особистості, формують підґрунтя для самореалізації у майбутньому. Позашкільні навчальні заклади забезпечують змістовну зайнятість дітей у вільний час, допомагають підготуватися до самостійного відповідального життя” [9, с. 183].

Заклади позашкільної освіти є середовищем організації культурно-масової роботи з дітьми та молоддю, які реалізують різноманітні освітні проекти: конкурси, презентації, фестивалі, олімпіади, виставки, концерти, змагання тощо, тобто заходи, де молодь може змістовно, культурно, інтелектуально, творчо провести вільний час, виявити та представити свої здібності й таланти, здійснювати популяризацію здорового способу життя та профілактику негативних явищ у молодіжному середовищі.

Тобто, як визначено в Законі України “Про позашкільну освіту”, “заклад позашкільної освіти – складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів” [2].

Організація навчально-виховного процесу в закладах позашкільної освіти це система, що “характеризується цілеспрямованим функціонуванням навчання, виховання, розвитку та соціалізації особистості у вільний час, з її особливими структурами, зв'язками та відносинами між елементами. Позашкільна освіта є системним об'єктом як у змістовому, так і в процесуальному його аспектах” [8].

Будь-який процес, явище або діюча система потребує управлінської складової, тобто позашкільна освіта як і шкільна, університетська, дошкільна не може бути не керованою. А отже менеджмент у закладах позашкільної освіти має свої специфічні характеристика та особливості.

“Закономірності сучасного освітнього менеджменту в управлінні системою виховної діяльності позашкільного навчального закладу враховують загальні закономірності, закономірності виховного процесу та є основою для визначення вимог щодо управління виховною системою позашкільного навчального закладу” [9, с. 184].

Колектив авторів монографії “Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу” серед актуальних завдань розвитку позашкільної освіти виділяє саме “удосконалення системи організаційно-

координаційної роботи на всеукраїнському, регіональному та місцевому рівнях” [4, с. 115]. “Організаційно-координаційний аспект роботи передбачає узагальнення та систематизацію шляхів реалізації виховного потенціалу позашкільних навчальних закладів України відповідно до трьох основних організаційних рівнів – всеукраїнського, регіонального та місцевого. Специфіка кожного з них полягає у визначенні організаційних, науково-методичних і психолого-педагогічних засад, конкретизації методологічних підходів із урахуванням освітньо-виховних, організаційно-координаційних можливостей” [4, с. 117].

Управління закладами позашкільної освіти орієнтоване на “організацію, забезпечення оптимальних умов їх функціонування, реалізацію прав вихованців, учнівської та студентської молоді на здобуття освіти, створення механізму системної саморегуляції” [5, с. 28].

Заклади позашкільної освіти умовно можна кваліфікувати за напрямками, а саме:

- художньо-естетичний;
- мистецький;
- інтелектуальний;
- науково-технічний;
- дослідно-експериментальний;
- гуманітарний;
- еколого-натуралістичний;
- туристсько-краєзнавчий;
- фізкультурно-спортивний, оздоровчий;
- бібліотечно-бібліографічний;
- соціально-реабілітаційний.

Крім того, заклади позашкільної освіти можна розрізнати за профільними (1193) і комплексними (186). Наприклад до профільних можна віднести центри військово-патріотичного виховання, дитячі флотилії моряків та річковиків, клуби та школи фізичної культури та спорту музичні школи тощо, а до комплексних – малі академії наук, центри розвитку, клуби, палаци та будинки культури, дитячі парки тощо.

За статистичними даними 2018 року заклади позашкільної освіти відвідувало понад 12400000 дітей, що складає близько 40% від загальної чисельності дітей шкільного віку. Треба відмітити, що 43% з усієї кількості дітей, які залучені до позашкільної освіти, обирають художньо естетичний напрям, 8% – еколого-натуралістичний, 4% – дослідницько-експериментальний, 17% – науково-технічний, 8% – туристично-краєзнавчий, 11% – інші, а фізкультурно-спортивний лише 9% [6].

У системі позашкільної освіти в Україні за даними 2018 року функціонують 1379 позашкільних закладів, з яких 17 державних, 1348 комунальних і 14 приватних, з них найбільше у Дніпропетровській області, найменше – Луганській (зрозуміло з яких причин). У закладах позашкільної працюють 37 тисяч педагогічних працівників з відповідним освітнім рівнем, з них: 75% має повну вищу освіту, 5% – незакінчену вищу, 16% – середню спеціальну, 4% – загальну середню [6].

Підводячи підсумки результатів 2018 року президент Міжнародної асоціації позашкільної освіти професор Олена Биковська на прес-

конференції в Укрінформі відмітила: “Головною особливістю 2018 року було об’єднання і співпраця органів законодавчої влади Міністерства освіти та науки, практиків і громадськості у питанні розвитку позашкільної освіти. Одна з подій — акредитація освітньо-професійної програми з позашкільної освіти” [6, с. 1].

До організаційних форм навчально-виховного процесу та процесу розвитку дитину відносяться: гуртки, секції, творчі об’єднання, союзи, ліги, асоціації, студії.

Чинним законодавством України визначено, що заклади позашкільної освіти створюються та фінансуються за рахунок державних органів влади (з затвердженого переліку КМУ), органів місцевого і регіонального (громади, територіальні об’єднання) самоврядування, підприємств та організацій різних форм власності (державна, комунальна, приватна), а також за рахунок додаткових джерел фінансування (добровільні грошові внески, дотації з місцевих бюджетів, кредити і позики банку, валютні надходження, плата за надання додаткових послуг тощо).

Треба зазначити, що в Україні дуже активно розвивається приватний сектор позашкільної освіти. Аналіз статистичних даних за 2018 рік щодо функціонування закладів позашкільної освіти показав тенденцію у бік кількісного збільшення, але за рахунок приватного та комунальних секторів (обласні, районні, місцеві бюджети), який складає 98,8% [6].

Задля ефективної організації, управління та функціонування приватного сектору позашкільної освіти держава розробляє стандарти, положення, норми, які встановлюють та контролюють змістовий, дидактичний, нормативний, господарсько-фінансовий компоненти освітньо-виховного процесу. Тобто державна освітня політика регулює діяльність у сфері освіти, зважаючи на стратегічне значення цієї діяльності для становлення і розвитку майбутніх поколінь – національної гордості України.

Отже, рівень економічного та соціального розвитку, освітня політика, попит на освітні послуги, відповідність пропозиції і попиту – це зовнішні аспекти забезпечення якості освітніх послуг в межах позашкільної освіти.

До внутрішніх аспектів якості позашкільної освіти відноситься: матеріально-технічне, науково-інформаційне, кадрове, методичне забезпечення. Не менш важливими компонентами є відповідність програмно-змістового наповнення і кадрового забезпечення освітньо-виховного процесу та рівня готовності, бажання, можливостей суб’єктів навчання.

На наш погляд, в управлінні закладом позашкільної освіти важливу роль виконує системний підхід, який характеризується синергією всіх потенціальних суб’єктів та об’єктів, їх підсистем та можливих складових, як у внутрішньому середовищі ЗПО так і зовнішніх впливів на його. Якщо будь-яка цілісна система з великою кількістю складових, наприклад – позашкільна освіта, задля розвитку потребує вдосконалення, то ефективність цього процесу уможливорюється лише за рахунок пропорційності. Тобто оновлення освітніх програм, управлінських та педагогічних технологій, матеріально-технічного забезпечення, інформатизація, технологізація тощо має пряму залежність з такими процесами, як підвищення кваліфікації педагогічного та допоміжного персоналу, фінансування, реклами та

популяризації позашкільної освіти взагалі. А глобалізація, соціально-економічний розвиток суспільства, сучасні досягнення в науці та техніці, інтелектуалізація соціуму призводить до оновлення освітніх програм.

Ефективне управління закладом позашкільної освіти створює комфортні умови не тільки для розвитку та виховання дітей різних вікових груп, а й самореалізації та розкриттю педагогічних здібностей колективу, надає можливості щодо реалізації експериментально-педагогічної діяльності, формування передового педагогічного досвіду.

“Удосконалення стилю, методів та механізмів управління колективом навчального закладу здійснюється на засадах демократизму та гуманізму, соціальної справедливості, педагогічної культури, проявлення доброзичливого ставлення учасників освітнього процесу, створення в колективі творчого мікроклімату. Демократичні принципи управління навчальним закладом розвиваються шляхом посилення ролі педагогічної ради, розширення повноважень органів самоврядування” [5, с. 29].

Важливим аспектом в управлінні закладом позашкільної освіти є особистісні якості та професійно-управлінські компетентності керівника, а саме: *“психологічні* (прагнення до лідерства, здатність здійснювати управлінську діяльність, готовність до виправданого ризику, комбінаторно-прогностичний тип мислення, стресостійкість, інтуїтивність, гнучкість, адаптивність, мобільність тощо); *інтелектуальні* (прагнення до постійного самовдосконалення, схильність до прийняття нових ідей, масштабність мислення, інформативність, здатність до самоаналізу, уміння приймати рішення тощо); *професійні* (уміння ефективно використовувати кращі досягнення науково-технічного прогресу, заохочувати персонал за гарну роботу, конструктивно критикувати, приймати нестандартні управлінські рішення, ефективно розподіляти завдання та визначати оптимальний час на їх виконання, діловитість, ініціативність, підприємливість тощо); *соціальні* (уміння врахувати політичні наслідки рішень, схильність керуватися принципами соціальної справедливості, толерантність, неконфліктність, посередництво, уміння заохочувати працівників до творчої результативної діяльності, відповідальність тощо)” [7].

Саконова О.В. розрізняє поняття керівництва і лідерство та формулює “лідерство як процес впливу на групу людей, щоб повести їх за собою для спільної реалізації управлінських рішень по досягненню визначених цілей” [10, с. 187]. Тобто керівник освітнього закладу має володіти лідерськими здібностями, що на нашу думку є певним проявом здібностей, чи навіть таланту, або виду «мистецтва».

Висновки. На ефективність управління закладами позашкільної освіти впливають як зовнішні (законодавство, державна освітня політика, фінансування) так і внутрішні чинники, серед яких: лідерські здібності керівника, мотивація, стратегічне планування, готовність та бажання до якісного оновлення педагогічного колективу тощо. Також сучасному керівнику закладу позашкільної освіти в Україні не залежно від типу власності необхідно пристосовуватися до змін та викликів сьогодення: гуманізація, інформатизація, демократизація, децентралізація, декомунізація, інклюзія, АТО на сході України, окупація Криму, діджиталізація, інтернаціоналізації освіти.

Список використаних джерел:

1. Биковська, ОВ., 2008. 'Позашкільна освіта : теоретико-методичні основи : монографія', К. : *ІВЦ АЛКОН*, 336 с.
2. Верховна рада України, 2019. 'Закон України Про позашкільну освіту'. Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>> [Дата звернення 13 Жовтня 2019].
3. Калініна, ЛМ., 2005. 'Технологія інформаційного управління закладом освіти', Харків : *Основа*, 160 с.
4. Литовченко, ОВ., ред., 2012. 'Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу : колективна монографія', К. : *Педагогічна думка*, 191 с.
5. Мартинець, ЛА., 2018. 'Управлінська діяльність керівника навчального закладу : навч. посібн.', Вінниця, 196 с.
6. Міністерство освіти і науки України, 2018. 'Позашкільна освіта України в 2018 році'. Доступно : <<https://mon.gov.ua/storage/app/media/pozashkilna/2018/08/20/%202018.docx>> [Дата звернення 11 Жовтня 2019].
7. Мозгова, ЛА., 2006. 'Модель керівника навчального закладу в сучасному освітньому просторі', *Народна освіта*. Доступно : <https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3896> [Дата звернення 12 Жовтня 2019].
8. **Позашкільна освіта, 2019. 'Система позашкільної освіти в Україні'. Доступно** : <http://pou.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=17> [Дата звернення 09 Жовтня 2019].
9. Просіна, О.В., 2017. 'Закономірності сучасного освітнього менеджменту в управлінні системою виховної діяльності позашкільного навчального закладу'. Доступно : <http://lib.iitta.gov.ua/708657/1/Prosina_2017.pdf> [Дата звернення 17 Жовтня 2019].
10. Сазонова, ОВ., 2007. 'Лідерство та керівництво в сучасних умовах управління навчальним закладом', *Педагогіка і психологія проф. освіти, № 1*, С. 187-195.
11. УКРІНФОРМ, 2018. 'Позашкільна освіта 2018 : десять перемог'. Доступно : <<https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2604864-pozashkilna-osvita-2018-desat-peremog.html>> [Дата звернення 14 Жовтня 2019].

References:

1. Bykova, O.V., 2008. 'Pozashkil'na osvita : teoretyko-metodychni osnovy : monohrafiya (Extracurricular Education : Theoretical and Methodological Foundations : A Monograph)', K. : *IVTS ALKON*, 336 s.
2. Verkhovna rada Ukrayiny, 2019. 'Zakon Ukrayiny Pro pozashkil'nu osvitu (Law of Ukraine On Extra-curricular Education)'. Dostupno : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>> [Data zvernennya 13 Zhovtnya 2019].
3. Kalinina, L.M., 2005. 'Tekhnolohiya informatsiynoho upravlinnya zakladom osvity (Technology of Information Management of Educational Institution)', Kharkiv : *Osnova*, 160 s.
4. Lytovchenko, O.V., red., 2012. 'Optimizatsiya vykhovnoho potentsialu pozashkil'noho navchal'noho zakladu : kolektyvna monohrafiya (Optimizing the Educational Potential of an Extracurricular Institution : A Collective Monograph)', K. : *Pedahohichna dumka*, 191 s.
5. Martynets, L.A., 2018. 'Upravlins'ka diyal'nist' kerivnyka navchal'noho zakladu : navch. posibn. (Management Activity of the Head of the Educational Institution : A Tutorial)', Vinnytsya, 196 s.

6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2018. 'Pozashkil'na osvita Ukrainy v 2018 rotsi (Extracurricular Education of Ukraine in 2018)'. Dostupno : <<https://mon.gov.ua/storage/app/media/pozashkilna/2018/08/20/%202018.docx>> [Data zvernennya 11 Zhovtnya 2019].
7. Mozhova, LA., 2006. 'Model' kerivnyka navchal'noho zakladu v suchasnomu osvith'omu prostori (Model of the Head of an Educational Institution in a Modern Educational Space)', *Narodna osvita*. Dostupno : <https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3896> [Data zvernennya 12 Zhovtnya 2019].
8. Pozashkil'na osvita, 2019. 'Systema pozashkil'noyi osvity v Ukraini (Extracurricular Education System in Ukraine)'. Dostupno : <http://pou.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=17> [Data zvernennya 09 Zhovtnya 2019].
9. Prosina, O.V., 2017. 'Zakonomirnosti suchasnoho osvith'oho menedzhmentu v upravlinni systemoyu vykhovnoyi diyal'nosti pozashkil'noho navchal'noho zakladu (Patterns of Modern Educational Management in the Management of the Educational System of Extracurricular Educational Institution)'. Dostupno : <http://lib.iitta.gov.ua/708657/1/Prosina_2017.pdf> [Data zvernennya 17 Zhovtnya 2019].
10. Sazonova, OV., 2007. 'Liderstvo ta kerivnytstvo v suchasnykh umovakh upravlinnya navchal'nym zakladom (Leadership and Management in Modern Conditions of School Management)', *Pedahohika i psykholohiya prof. osvity, № 1*, S. 187-195.
11. UKRINFORM, 2018. 'Pozashkil'na osvita 2018 : desyat' peremoh (Extracurricular education 2018: ten wins)'. Dostupno : <<https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2604864-pozashkilna-osvita-2018-desat-peremog.html>> [Data zvernennya 14 Zhovtnya 2019].

УДК 37.014.25:37.091.33

**НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ ПРОЕКТІВ
З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

*AREAS OF IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL EDUCATION PROJECTS
USING MODERN TECHNOLOGIES*

Б.О. Назаров

Аспірант НПУ імені М. П. Драгоманова

Науковий керівник – доцент Скібіцький О.М.

Актуальність дослідження. В умовах бурхливого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), штучного інтелекту, віртуалізації неможливо уявити реалізацію проектної діяльності лише в режимі *offline*, а здійснення міжнародних освітніх проектів взагалі унеможливується без використання зазначених технологій. Тому актуальність дослідження напрямів менеджменту міжнародних

Urgency of the research. In the conditions of rapid development of information and communication technologies (ICT), artificial intelligence and virtualization it is impossible to imagine the implementation of project activity only *offline*, and the implementation of international educational projects is generally impossible without the use of these technologies. Therefore, the relevance of research areas of management of